

Jasna strona czyli media w

Świat nowych technologii i szkoła – czy mają punkty wspólne?

Czy znając mechanizmy oddziaływania mediów, możemy świadomie włączyć je do procesu kształcenia jako pełnowartościowe narzędzia?

Tekst: **Jolanta Pisarek**

Świat mediów, czyli naturalne środowisko współczesnego ucznia

Kwestia jasnej i ciemnej strony Internetu w kontekście edukacji sprowadza się w zasadzie do pytania, jakie jest podejście nauczycieli do wykorzystywania nowych mediów w procesie nauczania? Zadając to pytanie, automatycznie przechodzimy się na dyskusję wokół edukacji medialnej i roli nauczyciela w rozwijaniu świadomości i kompetencji medialnych dzieci i młodzieży. Edukacja medialna to dziedzina, której głównym celem jest przekazywanie wiedzy na temat mediów, ich wpływu na funkcjonowanie psychospołeczne młodego odbiorcy, a także celowości ich wykorzystywania w edukacji.

Media są naturalnym środowiskiem dzieci i młodzieży. Młode pokolenie porusza się w nim szybko i płynnie, bo je zna, a co za tym idzie, elastycznie dostosowuje się do zmian, które w nim zachodzą. W znanym środowisku jest bezpiecznie, zaś im mniejszą posiadamy wiedzę na temat zasad panujących

w konkretnym środowisku, tym większy pojawia się lęk towarzyszący wejściu w nie. W przypadku wykorzystywania zasobów Internetu i mediów w edukacji nauczyciel może konfrontować się z różnymi lękami czy ograniczeniami po stronie na przykład instytucji, w której pracuje.

Nauczyciel w roli ucznia, czyli lekcja Internetu dla początkujących

Lęk nauczyciela przed wykorzystywaniem nowych technologii w szkole może wynikać z powszechnego zjawiska określanego mianem cognitive gap, czyli wyżej wspomnianej różnicy w zakresie kompetencji oraz umiejętności korzystania z nowych technologii pomiędzy młodym a starszym pokoleniem. W naturalnym środowisku nauczycieli ciągle funkcjonuje silne przekonanie o roli autorytetu, którą nauczyciel ma obowiązek pełnić w stosunku do ucznia. W związku z tym wykorzystanie mediów w trakcie lekcji wiąże się z ryzykiem utraty autorytetu na rzecz ucznia zdecydowanie

lepiej poruszającego się w tym środowisku. **Międzypokoleniowa luka w kompetencjach medialnych jest zjawiskiem naturalnym, młodsze pokolenie ma i zawsze będzie miało w tym zakresie większe możliwości adaptacyjne.** Można nawet założyć, że w związku z coraz szybszym rozwojem technologii ta różnica będzie się pogłębiać. Najważniejszym zadaniem nauczyciela nie jest zatem nadrabianie zaległości technologicznych czy doganianie w nich ucznia, ponieważ uczeń zawsze będzie o krok dalej. Natomiast warto wykorzystać tę różnicę do budowania konstruktywnej relacji z uczniami, czyli na przykład pozwolić na chwilę wejść uczniom w rolę nauczyciela. Robią tak belgijscy uczniowie i nauczyciele w ramach Teacher Aid Project, w którym to uczniowie uczą nauczycieli, jak posługiwać się nowymi technologiami. Nauczyciele otrzymują wiedzę i praktyczne umiejętności, a uczniowie rozwijają swoje kompetencje w zakresie prezentacji i komunikacji, przekonują się, jak przebiega proces uczenia, czyli tym

sieci, szkole

samym sprawdzają się w innej roli i doświadczają punktu widzenia nauczyciela. Nauczyciele często przywołują swoje niestandardowe zachowania z lekcji jako przykład aktywności, która bardzo angażuje uwagę uczniów. Ta zamiana ról może zdecydowanie wpłynąć na jakość relacji z uczniami.

Opór przed wykorzystywaniem Internetu i mediów na lekcji może wynikać także z niewiedzy co do sposobu oddziaływania mediów, a w konsekwencji z obawy przed ich złym wpływem. Zdarza się, iż nauczyciele obawiają się wykorzystywać je na lekcji, by nie narazić się na zarzuty ze strony dyrektora czy rodziców. Z pomocą przychodzą tu coraz liczniejsze publikacje i oferty edukacyjne kierowane do dorosłych omawiające kwestie oddziaływania mediów oraz treści audiowizualnych na psychikę i rozwój dzieci i młodzieży. Oprócz obszernej literatury na ten temat funkcjonują platformy internetowe, jak na przykład belgijska platforma INGeeBeld, na której znajdują się nie tylko filmy edukacyjne do wykorzystania na lekcjach, lecz także informacje dotyczące percepcji mediów i ich rozumienia przez młodych odbiorców. Na polskim gruncie takie informacje są dostępne w serwisie www.projekcje.edu.pl. Nie brakuje także stron, na których pojawiają się konkretne scenariusze do pracy z materiałem audiowizualnym

(na przykład filmem) na lekcji, chociażby program Filmoteki Szkolnej czy scenariusze zajęć udostępniane przez Stowarzyszenie Nowe Horyzonty na swojej

stronie internetowej w sekcji: nowe media. Dzięki tym źródłom, a także cyklicznym projektom z zakresu na przykład edukacji filmowej, takim jak coroczny program realizowany we współpracy Stowarzyszenia Filmowego Nowe Horyzonty z Wydawnictwem Nowa Era, nauczyciel może przygotować się do lekcji z odpowiednim materiałem audiowizualnym, a w razie wątpliwości skonsultować swój wybór z pedagogiem szkolnym.

Nauczyciel na straży informacji, czyli jak zmniejszyć efekt Google

Bardzo istotnym zagadnieniem, które dotyczy sposobu poruszania się uczniów w ich naturalnym środowisku

ucniów informacji w Internecie. Dzieci posługują się technikami przeszukiwania Internetu w sposób intuicyjny, szybko znajdując odpowiedź na konkretne pytanie. Młody odbiorca korzystający codziennie z Internetu jest bombardowany dużą ilością informacji, z których bez ograniczeń korzysta. Trudność polega na tym, że za tą kompetencją nie idzie umiejętność logicznej syntezy tych informacji, ich zapamiętania czy zrozumienia. **Efekt Google, czyli trudności z zapamiętywaniem, koncentracją uwagi czy formułowaniem dłuższych wypowiedzi na skutek przyzwyczajenia do wyszukiwania dużej liczby szybko zmieniających się źródeł informacji, na poziomie lekcji przejawia się tym, że dzieci szybko się nudzą**

Młody odbiorca Internetu jest bombardowany dużą ilością informacji, z których korzysta bez umiejętności krytycznego ich przetwarzania.

Media są naturalnym środowiskiem dzieci i młodzieży. Młode pokolenie porusza się w nim szybko i płynnie.

i dekoncentrują. Nauczyciel odgrywa olbrzymią rolę w procesie radzenia sobie uczniów z informacyjnym przeładowaniem. Poprzez kreatywne zadania pomaga uczniom przetworzyć informacje, zapamiętać je i zrozumieć, a następnie zastosować w innych zadaniach. W ten sposób ćwiczy z uczniami zdolność logicznego przetwarzania tek-

Nauczyciel, pracując na informacjach znalezionych przez uczniów w sieci, może zweryfikować ich źródło, a tym samym zapoznać uczniów z ważną kwestią wiarygodności informacji funkcjonujących w Internecie. W sytuacji, kiedy informacje pochodzące z Internetu są traktowane przez uczniów jako wiarygodny zapis w ich pamięci zewnętrznej

dzieci, Internet jest dla nauczyciela źródłem wielu wartościowych materiałów i informacji obrazujących zagadnienia w ramach poszczególnych przedmiotów szkolnych, jak na przykład brytyjski projekt fantastycznie zrealizowanych filmów edukacyjnych Twig czy dostępna także w języku polskim platforma Scientix, zawierająca materiały i informacje wykorzystywane do nauki przedmiotów ścisłych.

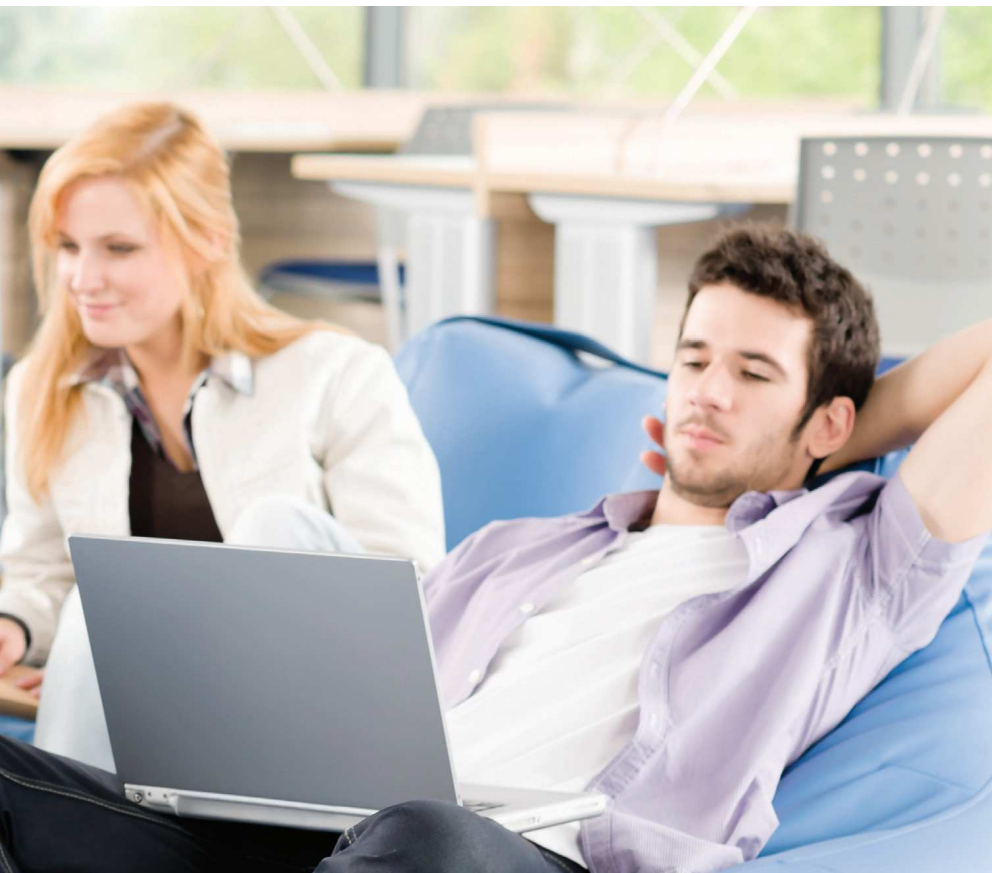
Nauczyciele często wykorzystują serwisy społecznościowe czy blogi jako miejsce alternatywnych spotkań z uczniami.

Media w klasie, czyli jak zbudować dobre relacje z uczniami

Oprócz potencjału poznawczego, media czy Internet mogą bardzo dobrze wspierać proces doskonalenia przez uczniów ich umiejętności społecznych, komunikacyjnych. Pozwalają zintegrować klasę, uczyć współpracy. Nauczyciele często wykorzystują serwisy społecznościowe czy blogi jako miejsce alternatywnych spotkań z uczniami, dzięki którym mogą poświęcić im więcej czasu, uwagi czy omówić szczegóły

stów, zarówno tych w wersji papierowej (podręczniki), jak i tych pochodzących z przekazów audiowizualnych (na przykład filmu).

(komputer), nauczyciel jest tą właśnie osobą, która pomaga uczniom w przyswojeniu wiedzy i jej zrozumieniu. Kontynuując kwestię rozwoju poznawczego

Co więcej, nauczyciele, znając mechanizmy oddziaływania mediów, mogą świadomie włączyć je do procesu kształcenia jako pełnowartościowe narzędzia. Dlatego nie ma już dziś miejsca na dyskusję na temat tego, czy media i nowe technologie powinny być obecne w szkole, czy nie, bo one już dawno tam są! Należy wskazywać na ich ogromny potencjał edukacyjny oraz dysproporcję w zakresie medialnych kompetencji uczniów i nauczycieli oraz dążyć w tym obszarze do równowagi. Efektem tego będzie poprawa jakości procesu nauczania oraz oparta na zaufaniu relacja uczeń – nauczyciel.

Jolanta Pisarek – psycholog, doktorantka w Katedrze Psychologii Eksperymentalnej KUL. Realizatorka autorskich warsztatów audiowizualnych dla dzieci i młodzieży oraz osób z deficytami wzroku w Muzeum Narodowym oraz Muzeum Historii Fotografii w Krakowie, a także projektu filmowego „Ta sama osoba, inny język...” dotyczącego różnic kulturowych w Niderlandzko-Polskim Centrum Kultury i Edukacji w Rotterdamie. Autorka bajek dla dzieci, interesuje się wykorzystywaniem nowych mediów w edukacji oraz psychoedukacji dzieci i młodzieży.

powierzanych zadań. Z perspektywy pracy wychowawczej wspólny projekt (na przykład: realizacja krótkiego filmu edukacyjnego związanego z tematem zajęć lub obejrzenie i przedyskutowanie filmu opisyującego problem występujący w klasie) pozwala uczniom w sposób bezpieczny, za pośrednictwem filmu, porozmawiać o własnych przeżyciach, uczuciach i poglądach. W konsekwencji umożliwia to oczyszczenie konfliktowej atmosfery panującej w klasie. Internet jest źródłem wielu projektów filmowych zrealizowanych wspólnie z uczniami: filmów edukacyjnych czy też, jak w przypadku włoskiej szkoły ITIS Avogadro z Turynu, filmów profilaktycznych przygotowanych przez uczniów, na których warto się wzorować.

Z raportu *Diagnoza społeczna 2009* wynika, że z Internetu korzysta 94% uczniów i studentów, a z telefonów komórkowych – 91,7%. W obliczu takich danych trudno konkurować z mediami i stawiać je po przeciwnej stronie barykady w kontraście do procesu nauczania.

Nauczyciel odgrywa olbrzymią rolę w procesie radzenia sobie uczniów z informacyjnym przeładowaniem. Poprzez kreatywne zadania pomaga uczniom przetworzyć informacje, zapamiętać je i zrozumieć, a następnie zastosować w innych zadaniach. W ten sposób ćwiczy z uczniami zdolność logicznego przetwarzania tekstów, zarówno tych w wersji papierowej (podręczniki), jak i tych pochodzących z przekazów audiowizualnych (na przykład filmu).